

דף מס' 1 מחוך 17 דפים
עו"ת מס' 6 מחוך 6 עותקים

ס ו ד י

הכנסת השישית
פושט שלישי

פרוטוקול מס' 126
מישיבת ועדת החוץ והבטחון

ביום ג', כ"ט בסיון תשכ"ח - 25.6.1968, בשעה 10.00

נ כ ח ו:

חברי הוועדה: ד. הכהן - יו"ר
מ. אונא
א. בן-אליעזר
ר. ברק
ע. גוברין
י. הרי
י. חזן
מ. יערי
ג. כהן
ח. לנדאו
י. מרידור
מ. גמיר
י. סרלין
ש. פרס
ח. צדוק
ז. צור
א. רימלט
י. רפאל

נ ע ר ו:

חברי הוועדה: י. אלמוגי

מוזמנים:

יו"ר הכנסת ק. לוז
ראש הממשלה, ל. אשכול
מר א. יפה - מנהל לשכת ראש הממשלה
אל"מ י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה

מזכירת הוועדה: ח. מן

סדר היום:

1. שאילתות וחשובות
2. דיווח של ראש הממשלה על שיחותיו עם
שר החוץ הרומני בפועל
3. דיווח של ראש הממשלה על מגעים עם נכבדים
פלשתינאים
4. דיון בשאלה מהחנחלות בשטחים החדשים.

אני פותח את הישיבה.

חיו"ר ד. הכהן

ראש הממשלה ידוע לנו היום על ענין ההתנחלות. שאלה זו התעוררה בוועדה בעקבות הצעה לסדר היום של חבר-הכנסת שמואל המיר, אשר הציג לפנינו את הבעיה וראש הממשלה השיב לו. לא נהלנו דיון. לא ראיתי צורך להזמין שוב את חבר-הכנסת המיר. אנחנו לא נרחבים כך, אבל חברים שונים הביעו דעתם בענין זה אין להסתפק בתשובתו של ראש-הממשלה, אלא צריך לקיים דיון. ראש הממשלה מוכן לשמוע דעתם של החברים בענין זה, ולנהל דיון.

ראש הממשלה ימסור לנו גם על שיחות שנערכו עם נציגים ערביים מיהודה ומשומרון.

1. שאלות ותשובות

ה. לנדאון

ביום ראשון התקיימה ישיבת ממשלה ובה הוחלט מה שהוחלט. פורטמה הודעה על-ידי מזכירת הממשלה ובה נאמר שבישיבת הממשלה נדונה השאלה ביחס לפירוש המושג "גבולות בטוחים ומוסכמים". יחד עם זאת נמסרה, על-ידי דובר שר החוץ, הודעה - דבר שלא היה לו תקדים - ושר החוץ ניצל את דוברו להודעה לגבי סוגיה שהיא חסרה, ואין החלטה ממשלה עליה, והוא קבלת החלטה מועצה הבטחון על-ידי ישראל. הייתי רוצה לשמוע את יתכן סדר כזה מבחינת ההומעה החסרה.

י. חזן

יש החלטה שהממשלה רשמה לפנייה. היא רשמה דברים לפנייה. כשהממשלה דנה בענין אם לקבל את החלטה מועצה הבטחון, היא החליטה בשלילה.

ה. לנדאון

אדוני ראש הממשלה, הייתי מבקש הסבר אם כך יכולים להתנהל העניינים אצלנו, שיש בהם פגיעה חמורה ביותר באינטרס החיוני של מדינת-ישראל.

ראש הממשלה ל. אשכול

יכולתי להניח שהחיה שאלה כזו. אני חושב ששר החוץ יהיה פה כשוב השבוע, ויכול לחזור על השאלה, והוא ישיב עליה. אחמול אני לא הייתי פה. שר החוץ נסע הבוקר ולא הספקתי לברר את הפרטים המדויקים. לעתים יש הבדל בין נואנס ובין דיבור. מכל מקום, מה שאני יודע, שמזכירת הממשלה מסרה מה שספרה - וחלכה.

א. בן-אליעזר

היא לא הלכה. היא נשארה. כך ספרו לי העוזנאים.

ראש הממשלה ל. אשכול

אני אומר לך מה שהיא אמרה לי. אני מציע שיקויים בירור בענין זה. גם אני צריך עוד משהו לברר.

י. טרליין

האם בחור ראש-ממשלה הענין איננו מענין אחר?

ראש הממשלה ל. אשכול

אני אומר שאני אברר את הפרטים כששר החוץ יחזור. אחמול אחרי-הצהרים הייתי בבאר-שבע ולא הספקתי

לברר את הפרטים.

בידעתי למסור לכם היום על השיחות עם שר החוץ הרומני בפועל, על שיחות עם פלשתינאים, ועל ביצור אכלוס ירושלים. אומר משהו גם על ענין ההתנחלות. את הסדר של הדברים תקבעו אתם.

ד. כרמון

2. דיווח של ראש הממשלה על שיחותיו עם שר החוץ הרומני בפועל

ראש הממשלה ל. אשכול

מר מקובסקו הוא שר החוץ בפועל של רומניה. הוא בא לבקר בארץ ביוזמתנו ביום חמישי שעבר, 20 ביוני, ועזב את הארץ בערב שלוש ימים. לפני ביקורו בישראל היה במצרים. ידענו על כך. הוא פנה אלינו בבקשה לקיים פגישה סודית עם מישהו מאתנו באירופה. תשובתנו הייתה שאם הוא רוצה להיפגש אתי, נשמח מאוד אם הוא יבוא הנה, ואם הדברים צריכים להיות סודיים - נדאג לכך שהם יישמרו בסוד. עוד אמרנו, שאם ברצונך להיפגש עם שר החוץ שלנו, שר החוץ יהיה בימים הקרובים בחוץ-לארץ, והוא יוכל להיפגש אתו שם. שר החוץ הרומני החרצה והודיע לנו שהוא מוכן לבוא לכאן.

ראש הממשלה ל. אשכול

שר החוץ הרומני אמר שהוא בא למי החלטת
ממשלת רומניה. הוא סעד צהרים על שולחן
שר החוץ ביום שישי, ונמגש אחי ביום שישי למנות ערב, לשיחה שנמשכת שלוש-והצי
שעות. הוא לא מקצר בדבריו. הוא דיבר עם אבא אבן קצת אנגלית וקצת צרפתית,
אחי וקדק לדבר רומנית, וצריך היה להתרגם את הדברים. היה לו מתורגמן שלו, בחור
צעיר, שחרגם יפה.

שר החוץ הרומני ביקר בירושלים החדשה וחתיקה,
ובקיבוץ. אבא, חרך דבריו הוא אמר, שהנה הוא בא לממשלת חל-אביב, אני, הצי ברצינות
חצי בצחוק, היקנתי את דבריו.

שר החוץ הרומני ביקש שהדברים שספר וחתיחות
אנחנו ישארו בגדר סוד. הוא דיבר אחי לחוד ועם שר החוץ לחוד. אנחנו צריכים לשמור
על הצינור הזה, כי יתכן שזו לא תהיה תחילה.

כפי שאמרתי, לפני בואו אלינו ביקר שר החוץ
הרומני במצרים. אמסור בקיצור את דבריו. הוא הדגיש, וחזר והדגיש מספר פעמים,
כי לממשלת רומניה אין שום אינטרס אבואיסטי באיזור הזה, אבל היא מודאגת עמוקות
מתקפאון המוחלט שנה אחרי הקרבות. הוא ציין שכלפי "האח הגדול", כלפי ברית-המועצות,
כשרומניה עכשיו מוצאת גדר ומתקרבת למדינות כאלה ואחרות בעולם, היה להם מאד רצוי
לעשות משהו שיהיה בו כדי לגרום לסידור העניינים עם מצרים, כי לברית-המועצות יש
ענין גדול במצרים. ברומניה חוששים כי הקפאון עלול להצמיח מלחמה חדשה, שאם מיסדיה
הגיאוגרפיים מי ישתה, ואשר עלולה לסכן את השלום בדרום-מזרח אירופה. הקפאון
והמצב הקיים מאפשר למעצמות - הוא השתמש בלשון רבים, ואפשר לחשוב שאולי כלל
כאן גם את ברית-המועצות - לנצל את המצב לצרכיהן הן, וזה מבכיר את הסכנה העולמית
הטמונה בו. כפי שאמרתי, הוא ציין שאין לרומניה ענין פרטי באיזור, ואין
הם זקוקים לאש כדי לצלות את הסטייק ולהתחמם.

הם סבורים שיש הכרח חירני להמשיך הקפאות לקראת
הסדר, ומכאן החלטת ממשלת רומניה ונשיאה לנסות לסייע בכך. הם חושבים שהיחסים
הטובים שלהם עם ישראל ועם מצרים עשויים לסייע לכך. חרך כדי דיבור חזר האורח
מספר פעמים וציין שהיחסים אלה טובים וידידותיים, וילכו וישתפרו יותר ויותר.
הוא היה מעוניין שאנחנו לא נשמע בדבריו ובמנייתו רצון ללחץ, או איום, או אמירה:
אם לא תעשו כך - לא נוכל להיות חברים.

ממשלת רומניה החליטה לסכם לעצמה כל עמדות
ישראל בנדון, הידועות לה, ולהביאן לפני נאצר, ומכאן שליחותו של שר החוץ הרומני
למצרים לפני שבועיים, וביקורו בישראל עכשיו. במצרים נמגש שר החוץ הרומני עם
ריאד, ושהח אתו שעות ארוכות. אני יכול להאמין לו. ראיתי כיצד הוא האריך בדברים
אצלנו, ואנחנו רק שנים וחצי מליון, ובמצרים יש 30 מליון נפש. הוא שוחח כשעה וחצי
עם נאצר, ביחידות, וחביא לפניו שגזע ממשלת רומניה שישראל רוצה בשלום. הוא
השתדל לשכנע את מצרים שרומניה מאמינה שישראל רוצה בשלום. הוא לחץ קשות שמצרים
תסכים למשא-ומתן ישיר יחד עם יארינג, על יסוד החלטת מועצת הבטחון, שרומניה רואה
בה בסיס מאוזן וחוגן להתקדמות לקראת הסדר.

נאצר אמר, וחזר והבטיח שרוצה בכנות בהסדר עם
ישראל, אך הדבר לא יתכן בקפיצה אחת, אלא רק הדרגתית ובשלבים. העולם הערבי, אומר
נאצר, מוסער ומזועזע ועליו ועל כל שוחד שלום במזרח התיכון לקחת זאת בחשבון.
עליו לשקול צעדים בהתאם ולאור העובדה שכוחות ערביים עצומים בארצו ומחוצה לה
מהגרים להסדר, וצעד פזיז מצדו יביא לאסון. חזר ואמר שאינו רוצה במלחמה נוספת,
אלא בדרך הדרגתית להסדר, ומירושו של דבר ביצוע החלטת מועצת הבטחון, המתוות
בסיס מאוזן וחוגן להסדר. יש לגשת לביצוע ההחלטה בחבילה אחת 'באמצעות משא-ומתן
בלתי ישיר באמצעות יארינג או כלומה. שר החוץ הרומני קרא את הדברים מן הכתב,
כדי לא לטעות ולא לשגות, וכדי להיות בטוח. עוד אמר נאצר, כי למי המצב בארצו
ובעולם הערבי, אינו יכול ללכת למשא-ומתן ישיר. אם תהיה התקדמות רצינית לקראת
ביצוע ההחלטה יתכן שבשלב מאוחר יותר ניתן לשקול משא-ומתן ישיר יחד עם יארינג.
ביצוע ההחלטה מירשו נסיגה ישראלית מהשטחים הסגורה התחייבויות מצדיות למי ההחלטה,
אך לא נסיגה ללא תנאי לאלתר. לדבריו, מביא נאצר בחבילה של מועצת הבטחון לאמרו:
נסיגה כוחות צה"ל מכל השטחים הערביים לשער, ביסול הלוואמה, הסדר שיט בחעלה
ובמיצרים, ופחרון בעיית הפליטים. בן שיחי הרומני הודיע שהממשלה מצטרפת בכל לב
ובמסגית לעמדה זו, מכל בחינה בין-לאומית, כללית וספציפית, עקרונית, מוסרית
ומעשית. ממשלתו שוללת תוספת שטחים כחוצאה מביבוס. שר החוץ הרומני מסר לנו כי
נאצר גורס ביצוע ההחלטת כחבילה אחת, בשקובעים למפרע הסכם עם לוח זמנים לביצוע
ההתחייבויות של כל צד בהתאם לדברים המוזכרים בהחלטה. בעוד שנאצר מוכן לביצוע
נאמן של ההחלטה בהסדר חוגן, אינו מוכן לקבל הסדר של דיקטאט והוא משוכנע שפני
ממשלת-ישראל לדיקטאט ועל כל פנים, אין לו שום סימן שאין זה כך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

במצב זה, אומר נאצר, אין לו, אלא להכין צבאותיו לאפשרויות שהוא נינו רוצה בהן. הוא אומר שמעניין לו לשמוע שממשלת רומניה מסוכנעת שהרוב בישראל פניו לשלום חוגן, אך הוא ממשיך למקטע בזה. שיטתו את בן שיחי הרומני ואמרתי לו, שאנחנו מספקים ברצונו של נאצר. נאצר סבור, שאם ממשלת ישראל אמנם רוצה בכנות בשלום, עליה להראות סימני רצון טוב ונכונות לבצע החלטת פמקצת הבטחון.

ממשלת רומניה השהיכה מכונת דברי נאצר, וסבורה שעל ממשלת ישראל לנקוט יוזמה להפעלה ביצוע ההחלטה. יש לוותר על עמידה בלעדית על משא-ומתן ישיר בשלב ראשון, כי התקדמות לקראת הסדר חשובה יותר מאשר התעקשות על עיקרון, שהוא חיובי לכשעצמו ומקובל על ממשלת רומניה, אך במכלול הנדון מהווה אבן נגף להתקדמות. ממשלת רומניה רוחשת הכנה למצב נאצר בעולם הערבי, שאינו מאפשר התהלת ההתקדמות במשא-ומתן ישיר וגלוי. כמו כן כדאי שישראל הנקוט יוזמה להמשרת הקפאון על-ידי מסירת מחשבותיה הכלליות על פרטי הסדר אפשרי למצרים, באמצעות צד שלישי. מול טענת רומניה שמני ישראל לשלום חוגן, טוען נאצר שאינו יודע מה מציעה ישראל לפרטי העניינים. על ישראל לנקוט יוזמה לאחר שהוא נקט יוזמה בכונות ביצוע החלטת פועצת הבטחון בחבילה אחת, כשהכל מוסכם לפני הביצוע המעשי.

ממשלת רומניה סבורה שלמרות הפער הרחב יש, אובייקטיביתם אפשרות להתקדם, ועל ישראל אחריות רבה לנצל האפשרויות הקיימות. איש שיחי ציין, שיש לדעת שדעת הקהל בעולם, שלמני שנה היתה מאד מאד אחנו, הולכת ומתרחקת מישראל. הוא אומר שמשתו מצטנן ומתרחק מישראל וגוברים חשדות שמאחורי עמדות ישראל המוצהרות מסתתרות כוונות אחרות. ממשלת רומניה מוצאת עצמה בקושי הולך וגובר להבין ולהבין על עמדת ישראל מול מתנגדיה. וכאן הוא שוב ציין וחדגיש, שאין להם שוט אינטרס פרטי ואין להם עניין להיות מתווך - אם כי לנו מותר למקטע בכך ויהיה שיש להם חשק למלא חפקיד. האורח ציין שהוטל עליו למסור לנו כל זאת ברוח הידידות הטובה השוררת בין שתי המדינות, וממשלת רומניה מצהירה שעמדתה כלפי ישראל והמססוך באיזור, לא השתנתה. בהתחלה הם דברו על פגישה מנים אל מנים, על משא ומתן ישיר, זה אולי לא נשתנה. ממשלת רומניה מתווכחת נגד עמדות עויינות לישראל, וגם במצרים, כך ציין האורח, סתר כמה וכמה מדברי נאצר. לדוגמה: טענתו של נאצר שבישראל נשמעות בלי סוף הצהרות ממי מנהיגים, המוכיחות כי פני ישראל לחסור של דיקטטור או לקיום הסטאטוס-קוו.

ממשלת רומניה הצביעה בפני נאצר על הצהרות מצויות חוקניות ומאיימות רבות. ממשלת רומניה מבקשת במגביע שממשלת ישראל תשקול יוזמה ספורטת כלפי מצרים, שהיא המסתח בצד שבנגד. ברור לגמרי שיוזמה כזו לא צריכה להמקיר למפרע קלפים שבידי ישראל ועוד פחות להמקיר אינטרסים ממשיים שלה. החשוב הוא, לדעת ממשלת רומניה, ליצור אפשרות לתזוז עניינים. האורח סיפר לנו שהוא הציע במצרים שאם נאצר איננו יכול לקיים פגישה מנים אל מנים, אולי יעשה זאת ריאד, אלא שנאצר לא הסכים לכך בטענת שריאד הוא ידידו הטוב, והכל יבינו שריאד במקרה זה הוא נאצר. כאשר הם מדברים על תזוזת העניינים, ידוע לנו שהדברים אינם כל כך פשוטים, אבל לא שאלתי כיצד, לדעתו, מדיזים עניינים.

ס. נמיר:

האם הוא קרא את הדברים מן הכתב?

הוא קרא מן הכתב את הדברים אשר נאמרו על-ידי נאצר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בסיכום השיחות, גם אני בס' שר החוץ תודינו בעד הידידות, בעד הדאגה לעניין, ובעד השליחות. אני אומר את הדברים האלה לא סתם, כי לנו יש עניין בקשר אחס. עשינו כל מה שאפשר לעשות כדי שלא תהיה לו הרגשת שאנחנו מבקשים אלאשיתורן, והעניין יסתדר ללא מתווכחים. הסברנו רצוננו לשלום חתום, שיושב על-ידי מסר ומתן ישיר, והרגשנו מדוע דווקא על-ידי משא-ומתן.

שאלתי אותו אם נאצר הזכיר את העניין של דמיליטריזציה של שטחים, והוא השיב בשלילה. כאן הוא הרגיש שיכולה להיות טענה, אם כי אני לא הצעתי דמיליטריזציה.

הייתי מאד מדוכא וקצוב מתאבא הענין על-ידי

...6/

ראש הממשלה ל. אשכול

ביחס לפליטים אמרתי, שלא אנחנו גרשנו אותם מכאן. הוא מלפל משהו פתור לשפמו. אמרתי שהשאלה חסרמנית וחאיומית - אינני רוצה להרבות באג'קטיבים - הזאת יכולה וצריכה למצוא את פתרונה. אמרתי שהיו בעיות ויש בעיות כאלה, ואפשר לפתור אותן. אם רוצים בשלום, אם נאצר ידעה שלום, חרי כאידור הזה יכולים לפתור את הבעיה הזאת, ויכולים לחיות בו מליונים. הסברה לרומני שאנחנו הולחנו שהדבר אפשרי. הוצאנו מתאריצות הערביות יהודים במספר הערבים שיצאו מישראל, ואשר הגיעו אלינו בעידום ובחוסר כל, והם הסתדרו כאן. הוא חדין לגבי ניצולי המחנות. קרקע יש מספיק באידור, גם חוצרות שבע יש - הלוואי עלינו, וישראל אמרה לא פעם שהיא מוכנה, יחד עם אחרים, למחות דלתות בין-לאומיים של מוסדות וקרנות לגיוס אמצעים. ישראל אמרה, ואני חוזר ואומר שאם צריך לקבל חלק מן התחתיבויות - לא דיברתי על כסף כי אין אני שר האוצר - אולי הלוואות לחטישים שנים, בלי ריבית או בריבית נמוכה ביותר, נחיה מוכנים לקבל על עצמנו לשם פתרון העניין.

הזכרתי גם את ועידת הארסום, אחרי שהאורה ציין שנאצר לא יכול לזוז. אמרתי לו: הארסום - זה נאצר, וטי לא יתקע לנו שמהר לא תהיה ועידת הארסום אחרת? מכל מקום, אמרתי לו, עד שאחז מדבר על הארסום, דע לך שבם לי יש "הארסום". אצלנו משטר דמוקרטי, ויש עם בישראל, נגיד שאני מסכים להגיע לשיחות, אבל העם איננו מוכן לנסיגה מפני חניטוקים שהסברתי אותם, וחוזר מזה יש לנו עם יהודי בעולם, שאלעדו לא היינו מגיעים לפה שהגענו. בלי השואה שהביא עלינו היטלר, זאת אוטרה, אלמלא אותה שואה, היה מספרנו כפול משתוא כיום. אותה שואה איננה תמידה את יהודי העולם על הרגלים לראות כישראל את הענין המשותף. גם אני חייב לשאול ולהיוועץ לפני שאני עושה פעולה, לפני שאני מסכם משאו, מפני שאני חייב למסור דו"ח על מעשי. כי הלא ישאלו אותי מה התפרקנו מכל הנזמים. יש דין ויש דין גם עלינו.

חיו"ר ד. הכהן

אין לדבר רק על יהודי העולם, אלא גם על היהודים בארץ.

ראש הממשלה ל. אשכול

אני דיברתי על העם, ואמרתי שהעם איננו מוכן לקבל הצעות שונות שמציעים לנו, מפני שהוא רואה את הסכנה, ובמלחמה עלולים הדברים להיות, חלילה, גם אחרת. אמרתי לו שאני יודע שיש שמועות כאילו אנחנו מתכוונים להצוה את התעלה. אמרתי והבטחתי לו שאין לנו ענין בזה, וכי מספיק לנו במקום שאנחנו עומדים. אמרתי שנאצר חייב את העם שלו במשך שנים, שאת ישראל צריך להחרים, להרוס להשמיד, וברור שאם הוא מומיע למשא-ומתן איתנו יש בכך משום משבר אצלו, ואולי יש מקום לחשש שמישהו עלול לגמור את החשבון אחר. חוספתי ואמרתי שלא נסתפק במלח, כדיבור, וגם לא בחתימה ובגרנטיות. בכלל, אינני יודע מה פירוש גרנטיות, ולמי הוא רוצה לחת גרנטיות.

לאחר שאמרתי לרומני כי אין אני מאושר מהצגת הענינים על-ידו, ולאחר שהוא הגיב ואמר: אני רואה שאין אתם מאמינים לגאצר, אמרתי לו: נכון שאין אנחנו מאמינים לו, אבל יחד עם זאת אל תחייאש, ונשמח מאד אם רומניה ואתה תראו לנכון להמשיך, וכאן הוא אמר שאין בדעתם להיות פתור.

שנינו נתנו טחמאות ליארינג, אם כי הטחמאות של האורה לא היו מלאות במאה אחוז, אולי מפני שרומניה היתה רוצה לעמוד במקומו של יארינג.

אנחנו עומדים עדיין בראשית מיתות חיחסים, ויש חשיבות גדולה להתפתחויות, ביחוד כאשר אני רוצה שמשאו יפ יצמח גם בצ'כיה.

האורה ביקר כאן כמה שעות. הוא ביקר בעיר העתיקה. הוא היה גם בקיבוץ מעגן, מפני ששם יש דומנים.

חיו"ר ד. הכהן

האם הדברים שלך מועברים אליהם גם בכתב?

ראש הממשלה ל. אשכול

עוד לפני בואו של האורה היתה לי מחשבה להדיץ אגרת לצ'אוצ'סקו, אבל עכשיו יש תוכן אחר. אחרי חשיחה עם שר החוץ הרומני אולי אפשר להגיע לשיחה, או שהוא יבוא לכאן או שמישהו מאתנו יגיע לשם לשיחה.

ד. ברקת

האם היה רמז של סיכום, שיהיה המשך לשיחות?

ראש הממשלה ל. אשכול

לא, הוא לא אמר דבר. אבל אני מניח שכשם שהוא מסר לנו משהו אות ואות, מלה ומלה, וכן כמה דברים שנאמרו על-ידי נאצר, הוא בוודאי ינהג כך גם לגבי נאצר.

האם הוא השתכנע במשחו מדבריו?

מ. יערי:

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני כמובן בטוח שכן, שהמכתי את מחשבותיו, אבל אינני יודע. הוא התחיל בטענותיו. היוזנו את הטענות שלנו והזרמנו לחוכן עוד מלוח ועוד עופרת. אולי במשחו הוא השתכנע.

ח. צדוק:

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא הייתי חושב, אבל אי-אפשר לדעת. הם הלא רוצים להיות עצמאיים.

הוא אמר שהיתה שמועה שקבלה חד בעתונות, כאילו בדעתנו לעשות צעד ראשון, ואם הצד השני, הצד שכנגד, ישיב לנו בצעד מקביל - נצטרך עוד צעד, אבל אם הוא לא יבצע צעד מקביל - נחזור בו. אמרתי לו שער כמה שאני יודע, לממשלה לא היה דיבור כזה. אני זוכר שגם יארינג ביקש ג'סטה מצדנו, כך אמרתי לו, הוא ציין שיש 15 אנחות החקירות באגם חמר, וביקש שנעשה משחו לחילוצן. אמרתי לו שאין קל מזה, וכי אפשר לחלצן מצד דרום, אלא שכלום לא יצא מזה. עוד סיפרתי לו שהיו אצלנו 5,000 שבויים מצריים ש-500 מהם היו בדרגות קצונה ו-9 גברלים. לעומת זאת היו עצורים במצרים 11 - 12 איש - היופני ידע על כך - ביניהם בחורה אחת, שעבדו היא בישראל, ועושה רושם נחמד. את אותה בחורה דנו להרבת שנות מאסר. המכנו עולמות, הגענו עד לאמפיטור. התחננו שחם יוחררו ורצינו לבצע את החילופין, אלא שהדבר נמשך חודשים. הגברלים היו אצלנו. יארינג שחם שיש לו משחו בכיס. הוא נסע למצרים וחזר אלינו ותודיע לנו שנאצר מסכים לחילופין, והוא מסכים לחילוצן תאנית. אבל כעבור מספר ימים שינה נאצר את דעתו ואמר שהוא רוצה שהפעולה של החילוצן תיעשה מצד צפון, ומשם הוא מבקש לפתוח את התעלה. על כך השיב לו יארינג טוב, אבל שהתעלה תהיה פתוחה גם לישראל. כדי לחקל אמרנו שאנחנו מוכנים לראות את התעלה כבעיה נפרדת ממכלול הבעיות, אלא שנאצר לא ניצל את הרצון הטוב שלנו, וכך יש הוכחה לטיבו.

אין לי ספק שהדברים לא יוכלו לעבור לגמרי

ליד האוזן ולא לצלם משחו גם במות.

אשר למגעים עם המלשחיןאים:

3. דיווח של ראש הממשלה על מגעים עם נכבדים מלשחיןאים

ראש הממשלה ל. אשכול:

ידוע לכם שקיימנו, ואמשר לומר שאנחנו מקיימים שיחות עם נכבדים מלשחיןאים, ואם לא היה שלושם שיחה, היא יכולה להתקיים מחרתיים, אם כי יש מעטים שנותרים להם להם גם לרוץ במשך שבועיים - שלושה. עד כה הקיימנו מעד מדיני, קיימנו שיחות, עם כשמונים אישים בעלי מעמד ברטני יהודה, שומרון וירושלים - עם כאלה שהיו שרים, חברי פרלמנט, וכדומה. במשך החודשים האלה התקיימו למעלה מ-150 שיחות. אולי אחת יודעים שיש עכשיו במשרד ראש הממשלה איש מיוחד לעניינים אלה, שרון הצעיר, שיש לו קשרים אהם, הוא מכיר רבים מהם, והוא יודע את השפה.

גם בדרג מדיני קיימנו שיחות. אני קיימתי

שיחות, לשר החוץ היו פגישות, וגם שר הבטחון קיים שיחות.

אחת מהכוון לדרג ממשלתי מכחינה שלנו.

א. בן-אליעזר:

ראש הממשלה ל. אשכול:

כן. אנחנו לא קיימנו ואין אנחנו מקיימים מגעים מדיניים לא בעזה ולא ברמה הגולן. אני מניח שאנשים מרמה הגולן היו רוצים לקיים שיחות אהנו, אלא שאנחנו לא רוצים בכך. אשר לאנשי עזה - יש להניח ששני הצדדים אינם רוצים בכך, אם כי אולי יש עזיאהיים הרוצים בכך.

באשר התחלנו בהקמת המגעים הצבנו לנו כמשימה ראשונה לאחר, למצוא, לגלות, לחשוף גורמים המחייבים הסדר ישראלי ערבי באופן כללי. כי סוף סוף, אנחנו יודעים איפה אנחנו חיים, ואין אני חייב להניח שכל מה שמישחו אמר זה אמנם יהיה, כשם שיהיה נכון שלא כל מה שאני אומר לצד השני זו אמנם היתה המלה האחרונה. כן ביקשנו לבדוק משקלם הפוליטי של מנהיגי הגדה ולברר, האם הם יכולים להיות גורם המדברן את הארצות השכנות לשלום או גורם למחרון מדיני מקומי. היה לנו ענין למנוע מצב שבו חוסיין מופיע מובע יחיד לגדה המערבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:
הגובתם של האנשים שדיברו אתם היתה: אנחנו
נדבר עם המלך. אנחנו אמרנו להם: בבקשה,
ואפילו לא רק למלך, אלא שגם נאצר ידע מהשיחות הללו.

יזמנו ניצול קשרים מסויימים להקמת סגעים
עם שלטונות ירדן ועם גורמים מדיניים אחרים מעבר לקו הפסקת האש. היה גם נסיון
אחד של שליחות לנאצר, דהיינו, מיעוט מן האנשים אתם שוחחנו, שאמר: אני יכול
לדבר עם נאצר. אמרנו לו: בבקשה, לך דבר אחר.

היו כאלה שדובר אתם יותר מפעם אחת. לא ראינו
צורך לרוץ אחריהם בקשר לחשבות, וכנראה שגם לא היתה להם תשובה מספקת. השארנו
את הדברים הלויים ועומדים במשך שבועות.

פותר לומר שמתברר שהמלשתינאים בגדה יכולים
לשמש לנו מקור חשוב לידיעה המתרחש בקרב המלשתינאים בחוף-לארץ בכלל, ובקרב ממשלה
ירדן במפרס. אם א כי אין אני מוכרח להאמין שהם אומרים כל מה שמתהווה. לפי שעה
יש רושם שגם ארצות-הברית וגם ברית-המועצות אינן רוצות בחיסול שליחותו של יארינג,
הן אינן רוצות שהוא יארוז את מזוודותיו, וכאשר חוסיין ישמע ושופע שישראל מדברת
עם המלשתינאים, אולי משאו בכל זאת יזוז. המבישות הללו תחלו עוד לפני הפשיטה
על כראמה, והן לא נמסקו אחרי הפשיטה, כי חוסיין הודיע יותר מפעם אחת שהוא
סעונין בהמשך. גם מה מותר לחשוש ולהשוד שאולי הוא סעונין יותר מכולם להגיע
לאיזה שהוא הסדר, אם הוא ייראה בעיניו. יחד עם זאת אולי הוא זקוק לזמן כדי
לתקם מחדש את הצבא. אנחנו רואים את המשחק שלו עם ה"מתח". הוא מנסה לעבוד
בן הסימין, ולכן אני אומר "כבדהו וחדשהו", ואולי השדהו יותר מאשר כבדהו.
מכל מקום, אלה הן רק הערכות, כי את המלך לא ראינו בעיני, ואפילו הייתי נפגש
אחר פעם או פעמיים, בוודאי היה קשה לקבוע יחס קבוע לאיש במצב המסובך שהוא
נחון בו.

חוסיין, כמובן, רוצה מאד לדעת מה הן חכניות
ההסדר שיוצע לו על-ידינו, במבטם לתחליט. הוא רוצה לדעת על מה מדובר, על מה
ישראל מוכנה לדבר. הרושם לי, וזה לא רק רושם שלי, שאולי אבן הנגף במשא-ומתן
עם חוסיין היא שאלה ירושלים, ולא כל כך רק בגללו. נאצר, כאשר הושיט לחוסיין
התיכת הכל, די קצרה, הוא אמר לו: ירושלים איננה שלך, אלא של העולם הערבי.
המלשתינאים, בחקופה הראשונה דברו פחות על ירושלים והיה רושם שענין זה פחות
מעכב, ביחוד לאחר שאמרנו שכל הכבוד וההערכה לשמירה על המקומות הקדושים להם.
הם מדברים על שלום עם כבוד, ואז הזכרתי את ההבטחות שלהם ביחס להעלה או הבטחתם
לאפשר ליהודים לגשת לכותל, וביחס לעיר העתיקה אמרתי לאחר הנכבדים: בואו נראה
את העיר בהלאה ובטומאתה, והוא אמר לי: כן, בענין זה עשינו ש טעות. זאת אמר
אחד מן המלשתינאים, איש מבין החשובים.

על אף תמססיות, שיש לה פורשים עמוקים, אנחנו
ממשיכים ונמשיך במגעים, ואם לא באמצעות שרים, הרי באמצעות האיש העוסק בכך
במשרד ראש הממשלה.

עם נאצר לא הגענו לדיאלוג. אחד מהם אמר
שהוא ידבר אחר - והוא אמנם דיבר אחר.

א. בן-אלישר:
אתם בשיחות אלה חוצעו חכניות המרחפות באוויר?

ראש הממשלה ל. אשכול:
חייך, שאם יהיה לי מה להגיד בענין זה, ואם
אני רוצה לומר אותו - אומר. אם איננו אומר, זה
או מפני שאין לי מה לומר, או מפני שאין אני רוצה לומר. אבל זו רק חצי תלצה.
אני לא הצעתי שום הצעה. טיפחתי בדברים יותר כדי לדעת מה לוחץ, מה רוצים.

נדמה לי שכבר נדמנ לי לציין ולומר לכם,
שכאשר הדברייטמגים לסוף מסוף אנחנו נוכחים לדעת שיש כאן מקשה אחת, יש קשרים
והדברים מועברים מיד מפה לאוזן, מאחד לשני. אחד מאלה ששוחחנו אתם שאל וחציע,
שאולי הם יבואו בוועדה של 10 - 15. אמרתי לו שאני מוכן לחשוב על כך, אבל עד
היום לא נתתי לו תשובה. אולי מעט זה יהיה כדאי, אבל לפי שעה אני חייב תשובה,
והענין חלוי ועומד.

היו"ר ד. הכהן:
האם נפגשנו עם מצרי מסכס?

ראש הממשלה ל. אשכול:
כן.

ועדה ח"ב
25.6.68

ס ו ד י

דף מס' 9 מתוך 17 דפים
ערוך מס' 6 מתוך 6 עותקים

ראש הממשלה ל. אשכול:

בתקומה הראשונה היה רושם שבשאלה ירושלים אמר יתיה להסדר. ראש עיריית הכרמל שאל שוטרים יהודים המכונים אותו. אמרתי לו: יש כאן כך וכך קילומטרים, אולי נסלול כביש מיוחד אבל עניין זה לא היה עיבור רציני מצידו. הוא היה רוצה שניתן לו את עזה. מכל מקום, הרושם הוא שאתו אמר להסדר. החברוני שרף את כל הגשרים עם חוסיין. כאשר שאלתי אותו מי עומד מאחוריו, הוא הזכיר את רמאללה ואולי בית-לחם - 100 - 150 אלף נפש, אבל אם ניתן לו את עזה - יהיו יוהר, אבל לגבי עזה אמרנו דברים ברורים. אמרנו שאם יתיה סיכום אז יהיו קשרים מסחריים וגישה לנסלול בשבועות האחרונים אנחנו שומעים שאנשי רמאללה רוצים את עזה, ומובן גם מדוע, אבל אנחנו לא יכולים להענות להם.

ומהן סומי גם אם מדינות ערב לא הסכמה לו, אם כי כולם אמרו שצריך להתחשב גם עם האחים הפלשתינאים שבכווית ובמקומות אחרים, ואז יש מקום לחשוב שאולי חלק מהם ירצו לחזור.

בעצם, גם בשיחות עם הפלשתינאים השאלה מתרכזת מסביב לנקודה שהם מבקשים מאתנו הצעה. אמרתי להם שההצעה תלויה באוויר. הייתה מלחמה, הם נוצחו והובסו, אם כי אין ברצוני להתפאר בכך, אנחנו ניצלנו ואנחנו יושבים במקומות בהם אנחנו נמצאים. אמרתי להם: אם אתם רוצים במשא-ומתן, הרי אתם צריכים להביא הצעות. אבל הם מוכיחים לי שדווקא המנצח צריך להגיד מה הוא רוצה. הם מוסיפים ואומרים לנו שבסופו של דבר הרי אנחנו, במנצחים, יכולים לעשות הכל בכוח השלטון, ואם לאו - אנחנו צריכים להציע להם הצעות, כי האחרת הכל נשאר כפי שהוא.

הם מדגישים שכאשר הם אומרים לנו שהם יצאו אל אחיהם הפליטים בארצות מזרחיות, אין פירוש הדבר שהם יברו אתם רק על מה שאותם אחים דורשים, אלא הם גם ידרשו וינסו לש להשפיע עליהם, והם שוב מדגישים: העיקר שההצעה שתוצע תהיה הגיונית ומכובדת - שלום עם כבוד. הם טוענים שהם רוצים בשלום, ומהר.

המלך ידע על השיחות המתנהלות בינינו וביין הנכבדים הפלשתינאים, וחשבנו שטוב שהוא ידע. אנחנו מעדיכים שהדבר עשה עליו רושם שגם הוא עלול להישאר בורר ואנחנו נסיים את העניינים כאן עם הערבים המקומיים.

ג'עברי טוען שהמלך מעביר כספים רבים, ונדמה לי שהוא ציטט את הסכום של 140 אלף דינרים בחודש. הוא אמר את הדבר הזה בסדיונית, וציין כי בכסף זה מצליח המלך לקנות רבים.

היו"ר ד. הכהן:

יחרו מסבע החוץ של המלך הולכות וגדלות מחודש לחודש.

ה. לנדאו:

הוא מקבל כספים מכווית ומסעודיה.

י. רפאל:

האם הכסף הזה נכנס לארץ באופן ליגאלי?

לא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אנחנו נגיע לאפשרות של משא-ומתן עם הפלשתינאים, נדמה לי ששמעתם משר הבטחון על מחשבותינו מה נאמר להם. אנחנו מוכנים לא להתערב, אלא במידה המינימלית ביותר. אלאאאא בעניינים הפנימיים שלהם, במובן שחל חלוי אם יתיה שקט ונגדיל את הזכויות האוטונומיות שלהם. משה, שר הבטחון, בונה על הצבא כפי שהוא עומד עכשיו בתוככי הערעורים ירושלים השלמה, כפי שהיא, שבה מקויים החוק הישראלי, אין שום משא-ומתן והסדר על עזה, כי הוא לא יכול להיות. אציין כאן, שאם יש כיום יציאה מהארץ, הרי היא בעיקר של חושבי עזה.

ס. יערי:

כמה אנשים יצאו מעזה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושב שיצאו משם קרוב ל-50 אלף. בשבוע האחרון, לדוגמה, מחוץ מספר כולל של 500 שיצאו, היתה התפרצות של רבים. מסבע הדברים, אטל לא יקרה משהו מיוחד במינו, אין להניח שתהיה התפרצות ושרבים ירצו לצאת. היתה תקומה שהייתה התבדה גם מצד ירדן, והיוצאים צריכים היו לשלם לנהג זה ולנהג אחר, אשר מסתדרים כמו הסבלים בלונדון, שעד אשר המזוודה מגיעה לתעודתה היא עוברת מיד ליד לידיתם של שלושה - ארבעה נהגים. אחרים מן היוצאים קבלו מכונית גם מאנשי הצבא הירדני, כביכול, ונמצא שגם לאנשי הצבא צריך לשלם. למי שעה זה לא הרבה כסף שלנו, אבל אילו הדברים הגיעו בעליל לכך שביותר כסף - אפשר לעשות יותר, הרי אני הייתי בעד זה.

מכל מקום, זה פחות כסף משעולה לנו יהודי
מרומניה.

היו"ר ד. הכהן

דומני שאנחנו מחקרים להיות אנשי בשורה בקשר
ליהודי רומניה.

ראש הממשלה ל. אשכול

כמה יהודים יש כיום ברומניה?

י. סרלין

כ-100 אלף, אולי קצת יותר.

ראש הממשלה ל. אשכול

האם הם רוצים לעלות?

מ. יערי

אומרים לי, שכן. גם מפולין יוצאים ומגיעים.
יש שם עוד כ-20 אלף יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול

אם כן, לערבים אנחנו אומרים שהם יכולים להיות
המינהל. מי שרוצה להיות נהיין ירדני - יוכל להיות נהיין ירדני. כמובן שנאמר
להם, שאם הם רוצים לנהל את ההינור בעצמם, שינחלו אותו על חשבונם, אבל אנחנו
נרצה למקח על הספרים.

ה. לנדאן

אולי כדאי שנשמע מה נעשה בעניין ההתנהלות,
ומה עומד להעשות.

ז. צור

ידוע לי שיש בתוכנו חילוקי דעות על הנושא
זה, שיש המבדירים אותו בשאלה: איזו ישראל

אחם רוצים.

בינינו אין ויכוח ביחס למה שאנחנו רוצים.

ראש הממשלה

יש ויכוח.

א. בן-אליעזר

4. דיון בשאלת ההתנהלות בשטחים החדשים

ז. צור

אני סבור שאנחנו חייבים ויכולים, אם לא להגיע
לסיכומים סופיים, להגיע למחזה לסיכומים לחקופה
הקריבה, באורח פרגמטי, בקשר לענייני ההאחזות. כמה שנוגע לשאלות הבטחוניות, במה
שצריך להעשות על-ידי צה"ל, אנחנו נוהגים בכל האיזורים לא מנקודת מוצא שבעוד
חצי-שנה, שנה או שנתיים עלולים לחול שינויים מדיניים כאלה שיהיה עלינו לעזוב
את השטחים. בסביבות התעלה, לדוגמה, אנחנו מתכננים, אנחנו סוללים כבישים קבועים,
מתקינים סידורי מים ושדות העופה וכדומה. הוא הדין לגבי יהודה ושומרון ובכל
מקום. כלומר, לא רק שאין אנחנו קובעים לעצמנו מדיניות, אלא להיפך, אנחנו
מניחים הנחות ופועלים לפיהן. אבל לא כן בעניין ההאחזות. אני סבור שבשטח זה אנחנו
לא עושים מה שצריך לעשות. לדוגמה: לגבי יהודה ושומרון יש חכניה אלון, אשר
היה קיימת עוד לפני שמורסמה, וברצוני להתייחס לחכניה במסגרת הקודמת שלה. מדובר
האחזה בבקעת הירדן. יכולות להיות התייחסויות שונות לחכניה הזאת. אני, לדוגמה,
יכול להתייחס לחכניה הזאת כחכניה כוללת שאחריה תבואנה חכניות אחרות ליהודה
ושומרון, ויכול מישהו אחר לראות את החכניה הזאת בפני עצמה. מכל מקום, לא
שמעתי שיש התנגדות לחכניה. שאלתי היא: האם כדי להקים האחזות בבקעת הירדן אנחנו
צריכים להסתכן להסכמתו של הוסיין? האם זו חכניה ותצעה שאנחנו מציעים אותה
להוסיין או לעצמנו? מדוע אחרי שנה עדיין לא התחלנו לעשות משהו באיזור הזה?
אינני מניח שבאיזור הזה יכולה להתחיל התיישבות על-ידי יוזמה עצמית של מתיישבים,
כמו ברמת הגולן, ואחרי כן נכנסו לזה הסוכנות והממשלה. כאן זה בלתי אפשרי.
אני שואל מה מעכב בעדנו? אני רואה את החכניה הזאת כחכניה אשר משאירה את
האופציות לגורמים אחרים. כלומר, באורח פרגמטי אפשר להתאחד על כך שהולכים להתיישבו
בכעת הירדן, בלי להכות להכרעות מדיניות.

אשר לחברון: היה בחברון מה שהיה וכפי שהיה.
אני שואל: מדוע לא תהיה יוזמה של הממשלה, ושנראה אם חברון כמו שאנחנו רואים
את נצרה, בחכניה מתאימה לנו. מאחר שאנחנו נמצאים בכפר-עציון, ואם מתכננים את
החלק הדרומי, אינני יודע אם ניתן להפריד את חברון. אני מאמין שנהיה בחברון
וכמקומות אחרים, אבל ביחס להבכון לא יכולת להיות ההתנגדות, גם למי שיש חכניות
מדיניות אחרות.

מה נעשה באל-עריש, שזה איזור שהיו בו החולות
שנעשו על-ידי הממשלה המצרית, שאפשר להמשיך בהן ולהרחיב אותן.

ז. צור
מבין ברצוני לשאול ולהעיד: אני חושב שזו חכמה
לתקומה קרובה, שמחייבת מאמצים גדולים מהצד
החתיים שבתי, ומבחינה זו אנחנו ממסידים זמן.

ברצוני לעבור לקל, לדברים שהחלטנו עליהם, לגבי
רמח-הגולן ומקומות אחרים. המה בעיני שבחציב הגדול של השנה, החקציב להתחזקות
נעלם וכאילו לא היה. בישיבה האחרונה של ועדת המשנה לחקציב הבטחון נשאלו שאלות
בענין זה, ועודדו של שר הבטחון אפר שההאחזיות החדשות מחייבות סכום של 32 מליון
לירות, ש-16 מליון לירות מהסכום הזה הם בחקציב הכללי של האוצר, בשעה שלביום
הסכום הנוסף צריך למנוח למשרדים אחרים בגוף משרד החקלאות, משרד השיכון ומשרד
הבטחון, ועל כך אמר שר הבטחון, שהוא איננו רואה לענין זה חלק בחקציב הבטחון.
המה בעיני שבחציב כה גדול, ענין ההאחזיות, גם אלה שהקמנו, הוא בסיסן שאלה.
אני מקווה שאולי בלתיים הדבר הזה הסתדר. נראה לי שלשאלה זו של האחזיות אין
ניגשים ואין מספלים בה כפי שמספלים בענינים בטחוניים, אלא שאנחנו משאירים אותה
חלויה באוויר. אני אומר שאם אנחנו ממסידים זמן בשאלה זו, זה דבר שאין לו תמורה,
ולכן אסור לנו להמסיד זמן.

אשר לירושלים: כאן עשינו את הדבר המרחיק לכת
מבחינה מדינית & המקענו קרקעות, אבל לעת עתה אין מעשים אחרים. אולי במקרה זה
יש מקום לא רק לגישת חכמנית יסודית יותר, אלא גם לגישת פרוכזורית, ממני שכל עוד
הברזל לוחט - צריך לעגל אותו.

א. בן-אליעזר
קודם כן, אדוני היושב-ראש, אני סבור שהשוב לנו
לקבוע מה הפקיד הוועדה הזאת בנושא ששמו התחללות.
הפקיד הוועדה הפעם הוא לא לשאול שאלות, אלא להביע למסקנות, להביא מסקנות לכנסת,
מסום שהכנסת, בהסכמת ראש-הממשלה, העבירה את הנושא לדיון בוועדה, והוועדה, לאחר
דיון, צריכה להביא את מסקנותיה לפני הכנסת.

היו"ר ד. הכהן
למי סיטב הבנתי, כך נקבע לגבי כל שאלה שהועלתה
בכנסת כהצעה לסדר היום.

ג. כהן
חבר-הכנסת בן-אליעזר מבקש להזכיר שאנחנו דנים
בהצעה לסדר היום.

י. חזן
בניגוד לוועדות אחרות, הוועדה הזאת לפעמים איננה
מביאה מסקנות.

א. בן-אליעזר
אמילר אם, לאחר שהוועדה הביע למסקנות, היא תחליט
לא להביא את המסקנות לפני הכנסת - והיא יכולה
כמובן להביע לתחלטה כזאת - אבל היא חייבת לקבל מסקנות. אני מאמין שמסקנותיה
יובאו לפני הכנסת, אם כי אני יודע שיש גם אפשרות לא להביאן לפני הכנסת, אם
הוועדה, ברוך קולות, תחליט כך.

אין בדעתי לשאול, אלא ברצוני להביע דעה בקשר
לנושא שהועבר אלינו על-ידי הכנסת.

אנחנו מכריזים ממהם למעם, בכל מיני הזדמנויות,
וכולנו מכריזים כך, שלא נחזור לגבולות ה-4 ביוני, אבל מבחינת מעשית אנחנו שומרים
על גבולות ה-4 ביוני, אם כי יש צבא בגבולות המסכה האש, וגם בקשר לגבולות אלה
אנחנו מכריזים ואומרים שנחזיק בה עד שיושב השלום. עובדה היא שישראל וישראלים
אינם עוברים את גבולות ה-4 ביוני במסגרת של התחללות והאחזות, פרט לירושלים.
אני חושב שעובדה זו היא חסרת ביותר והיא מכה בנו, לדעתי, בשטח המדיני התיצוני,
ומה שיותר חסר הוא, שהיא מכה בנו בשטח הנפשי. הולכת ונוצרת הודעה אצל רבים,
אם כי לא רבים מאד, אבל רבים, שאין בטחון שאיתו חלק אשר נקרא יהודה, שומרון,
ועזה, הם חלקי ארץ-ישראל ואשר ביום מן הימים יהיו חלק בלתי נפרד של מדינת ישראל.
יש חכמיות והצעות, אשר אינן מחייבות איש, אבל כאשר חכמיות אלה מופיעות ומתפרסמות,
הן מופיעות על רקע של חוסר פעילות מצד הממשלה בצד ההאחזיות וההתחללות. אני
מוכרח לומר שהחכמיות אלה אינן מרחפות כל כך באוויר.

אם כן, נדבר עכשיו קודם כל על אפשרויות של
התחללות והאחזות. עד כמה שידוע לי - יתכן שאני טועה - קיימת ועדה ממלחית
מיוחדת, בראשותו של ראש-הממשלה, ביחס להתחללות בחברון. יש לי רושם ששנה לאחר
שהורו של חברון אפשר היה להביע למסקנות ידועות, ואם אמנם זוהי המסרה, גם כיצד
לכוון אתהאחזות בחברון. מדובר לא רק על האחזות בחברון, אלא גם על האחזות בבית-
לחם, ברמאללה, ובשטחים אחרים שהם כל כך קרובים לירושלים, אשר מהזוה כיום מקור
לחסימה ועבודה. אפשר לקיים האחזיות וההתחללות ולהבטיח העסקה בתוך ירושלים,
המהווה כ כיום מקום העסקה לפועלים רבים נוספים.

א. בן-אליעזר

אותו דבר אפשר לומר לגבי שטחים ביהודה ובשומרון, שהם לגמרי לא רחוקים משטחים מאובלסים של ישראל מלפני ה-4 ביוני; וגם בעיה זו אפשר תיה לפתור מבחינת ההעסקה, ועל אחת כמה וכמה כאשר החיה הכנית של התנהלות לאור ובעקבות הנסיון שיש לנו בהתנהלות בשטחים שונים, וגם לאור הנסיון שנעשה זה עתה ברמת-הגולן. בוראי אפשר למתן שורה שלמה של הכניות, ולקיים אותן. אם כן, נשאלת השאלה, מדוע אין עושים זאת? - לא עושים זאת כתוצאה מגישה מדינית לא לעשות זאת. בנוגע לגישה זו אני רוצה להביא את הסכמת הוועדה הזאת ולומר לממשלה, שהוועדה הזאת, אשר קבלה סמכות מחכנסת לסמל בשאלה זו, מבקשת מהממשלה להתחיל במדיניות של התנהלות והתאחות ביהודה ובשומרון ובכל שטחי ארץ-ישראל. זוהי המסרה.

עכשיו אני רוצה לצאת מנקודת השקפה לא שלי, אלא של אותם בעלי האופציות אשר כתוצאה מכך הם אומרים: בינתיים לא נעשה. אני מדגיש שאין הם אומרים לעולם לא נעשה, אלא הם אומרים: בינתיים. האם עולה על דעתם של אלה, שבאחד הימים נמסור שטחי מולדת אלה? האם עולה על דעתם, שאם נמסור שטחים, נמסור אותם מחוץ הנהגה ברורה שאסור ליהודים לשבת בהם, שאסור ליהודים לשבת בחברון, שאסור ליהודים לשבת בבית-לחם, שאסור ליהודים לשבת ברמאללה, ובכל שטחים אחרים ביהודה ובשומרון? אני יוצא מנקודת השקפה, גם לדידי אלה אשר סוענים שלמען השלום צריך לוותר על שטחים, שמעולות התנהלות והתאחות שלנו עשויים לקרב את השלום בהודעה הערבית אשר יצטרכו להיות אחנו, ולא גבלע אותם, אלא נצטרך להיות יחד ולנשום יחד. את זה אפשר להוכיח לא על-ידי מחל - מחל מוכיח את החיטר. מחל מוכיח שאנחנו לא יכולים להיות אחם ביחד, שאין לנו מוונה להיות אחם ביחד. עכשיו שמעתי ניסוח חדש, כאילו המסרה שלנו היא מכסימום של שטח ומינימום של אוכלוסיה, איך נגיע לזה? - או בוריהור על שטה, או גירושם של הערבים.

מדובר על סכסימום של שטה.

ראש הממשלה ל. אשכול

אבל איך הגיע למינימום של אוכלוסיה?

א. בן-אליעזר

שר החוץ דיבר על צלילים לא טובים המשתמעים כאשר מדברים על ארץ-ישראל הגדולה. אני חושב שהניסוח של מינימום אוכלוסיה הוא ניסוח חמור ורע, ואני מציע לא להשתמש בו, כאילו יש תכניות לגרש את הערבים, או, תלילה וחס, להשמיד אותם.

אני רוצה לסכם ולומר: בדעתי להביא לפני הוועדה הצעה שעוד אנסח אותה בכתב, אבל ברגע זה אומר, שהוועדה, פירוש הדבר הכנסת, מטילה על הממשלה לעשות את המאמצים המכסימליים ולהשתמש בכל הסמכויות והצינויות הממלכתיות העומדים לרשותה, להתחיל בהתאחות ובתנהלות בכל שטחי ארץ-ישראל.

י. רפאל

מאחר שלממשלה ישראל יש מדיניות זמנית, שאין לה תכנית, יש לנו עד כה רק שלוש תכניות: של גורמים חצי-ממשלתיים, תכנית של פפ"ס, תכנית של זיין, ותכנית של אלון.

לדיין יש כמה תכניות.

י. חזן

אני מדבר על תכניות ולא על הצהרות.

י. רפאל

כל תכנית שבאה יותר מאוחר היא ותרנית יותר וגרועה יותר. לעומת התכנית של אלון נראית לי התכנית של פפ"ס הטובה ביותר, שגם לה אני מתנגד, אבל לא אני רוצה לדבר. התכנית של אלון הטובה להיות תכנית של מפלגת העבודה.

שום מוסד של מפלגת העבודה לא קיבלה תכנית זו.

ד. ברקת

י. רפאל

היסוד בתכנית של אלון הוא שבשטח מדינת-ישראל אסור להשאיר ערבי אמילי לא ל"שטח גוי". זו תכנית רצופה טהירה, מניה וביה, ללא כל קשר עם פטרות פוליטיות סומיות. הממשלה עדיין לא קבעה את המסרה הפוליטית הסופית. בממשלה יש מדיניות, שאני מחייב אותה, של מעשים ללא הצהרות. אנחנו מעדיפים שיעשו דברים, שהיקבענה עובדות ושלם יכריזו עליהם בקולי קולות. אני חושב שזו מדיניות נכונה. נדמה לי שהשכל מחייב שהמעשים הנעשים ואשר צריכים להיעשות, ייעשו באותם המקומות שלגביהם יש מחוזה חילוקי דעות, ושלגבי עתידם יש יותר אחידות דעים. שהם ישארו כהחוס ישראל.

י. רמאל
אינני מתלהב כל כך מריבוי החיישנות בגולן.
אנחנו עדיין לא יודעים איזה חלק של הגולן
ישאר בתחום מדינת-ישראל. כשיהיה משא-ומסחן וייקבע הגבול שישובים לא יוחקפו,
בוודאי יהיה צורך לוותר על חלק גדול מהאיזור ההוא, מאחר שבתרבות בחינות יש
לנו בחלק זה פחות פרטנזיות משטחים אחרים.

אשר לאל-עריש, הדבר האחרון שהייתי עושה באל-עריש
זו החיישנות יהודית. הייתי מיישב שם מליטים. איך שהוא מדינת ישראל הצטרף לתחום
אח חלקה בשאלת המליטים. אם יש מקום לתחייבות שם - ויש סמך באיזור מידה זה האיזור
שבא בחשבון בשביל החיישנות המליטים - לא הייתי סוחר אותה כרגע עם ישובים יהודים.
אני מקבל את מה שאמר מעט ראש הממשלה בקשר לישובים לרובת, שאולי מוקדם לקפוץ
כל כך מהר על העגלה הזאת, אם כי יכולה להיות גם סברה אחרת, אבל אפשר גם לקבל
את דעתו של ראש הממשלה. מכל מקום, לא נראה לי שנחמס את האיזור הזה דווקא
בהחיישנות יהודית. זה לא. לכן גם לא הייתי אומר ללכת לבקעת הירדן ולהתחיל דווקא
שם בחיישנות. עלינו גם לזכור שאין לנו כל כך הרבה מועדים להחיישנות, שיוכלו
לישב את השטחים בזה אחר. אם לדבר בשם של אלה אשר תמורת שלום מוכנים לוותר על
שטחים, אינני חושב שדווקא החלק שעל הירדן הוא החלק שצריך יהיה לעמוד עליו עד
הסוף.

אם כן, לדעתי צריך להתחיל בהחיישנות באותם
מקומות שאנחנו כולנו בטוחים שישראל בתחום מדינת-ישראל. וקודם כל בירושלים.
מה יש בירושלים כעבור שנה? בעיר העתיקה, ובכל מזרח של ירושלים, שהיא עיר
גדולה וריקה, אין שם כלום, פרט לישיבת המוחל, נח"ל דתי, וביקורי חיירים
ומתפללים, וזה הכל. אפילו סטודנטים עזבו. אין שם ולא כלום. בגוש עציון כבר
צריך היה להקים עוד ישוב, וצריך ללכת לחברון - ואינני מדבר על תוככי חברון,
אלא ליד חברון משהו כדוגמת נצרה עילית, אם כי אינני יודע אם יש שם מספיק
שטחים. מכל מקום, קודם כל צריך לייעב את ירושלים ואת סביבת ירושלים. ליישב
את ירושלים קל יותר מבהינת החומר האנושי מאשר לישב איזורים מרוחקים יותר,
שלא קל למצוא מועמדים שיסכימו להתיישב בהם. לגבי ירושלים היו מספיק מועמדים,
יש מספיק מועמדים, ועלינו להישמר לבל נמסיד אותם. לדעתי, כהנחת, יש לתקדם
מחקר החיישנות ביהודה ובשומרון, ונקודת המוצא היא ירושלים, ולהתפשט מירושלים
ואילך.

ז. צור
למה אתה מתכוון כאשר אתה מדבר על שומרון?

י. רמאל
צעד אחרי צעד אני מוכן ללכת גם לעבר שכם.
במקומות מיושבים אין מקום לדבר על החיישנות.
אולי יש מקום לדבר על שכונות עירוניות.

למשך השנה - שנתיים הקרובות יש מספיק מה לעשות
בשטחים אלה. לא הייתי רוצה שניכנס למקומות שיש לגביהם חילוקי דעות בשעה שיש
שטחים שאין לגביהם חילוקי דעות - ולמה לא נתחיל בהם?

י. חזן
אני חושב שאנחנו דנים כאן, אם כי באופן מוטווה,
בדבר אחר לגמרי. אנחנו לא מדברים על החיישנות,
אלא על חכנית השלום או על חכנית של לא-שלום, אם כי לא-שלום איננו דבר שחלוי רק
בנו; אבל אנחנו מדברים לא רק על בעיית ההאחזות. אני חושב שבעיית ההאחזות היא
חוצאה של הכרעות מדיניות - מה אנחנו רוצים שהיה ישראל, ואי-אפשר להכניס את
הענין דרך החלון, כשהוא לא נכנס דרך הדלת. צריך לפתוח את השער באומץ. אני
טוען שהממשלה צריכה להכריע ולנתוב לפי זה. אי-אפשר לקבוע את העתיד המדיני
על-ידי האחזות. האחזות הן חולדה של הכרעות מדיניות, ולא להימך. כאן מנסים -
ואני אומר שזה לא לכבוד הוועדה ולא לכבוד החברים שיש להם אומץ, שמבטאים את
דעותיהם כמו חבר-הכנסת בן-אליעזר - לנהל ויכוח לגופו. ויכוח לגופו הוא ויכוח
מדיני ולא ויכוח על האחזות.

אנחנו טענו מתחילה שאנחנו מוכנים ללכת עם
כולם. אף פעם לא היינו מסגרים לכל האחזות שהממשלה תחליט עליה ששטחים מדיניים-
בטחוניים יש לעשותה. אף פעם לא פוגדנו אחרי אחרים. לא הסמנו לאחרים שילכו
להאחזות - הלכנו עם אחרים. אבל אנחנו מתנגדים שעל-ידי האחזות יכתבו ספרות
חדשה ומתירנות מדיניות, שלא מדברים עליהם בגלוי. הממשלה צריכה להחליט. הערמל
הוא לרעננו. צריך שנדע איפה רוצים להתיישב, ושם צריך לעשות דברים באופן יסודי,
ובמקומות שזה אולי בזבוז - לא צריך לעשות, או לעשות בצורה אחרת. יש הבדל בין
האחזות נח"ל צבאית ובין החיישנות. אני יכול להיות בעד האחזות צבאית של נח"ל
במקום שאני חושב שלא יהיה ישראלי, ואז גם כל התכנון יהיה אחר אם הולכים לקראת
האחזות החיישנותית בשחונת. אותו דבר היה ברמת הגולן, שם נעשתה פעולה כזו.
לדעתי נעשתה שם פעולה נחמדה. ההאחזות שם כיום הן במצב קשה, אם כי אין לי
טענות, כי זה המצב כאשר נעשית ההאחזות דברית בהפזון.

י. חזון

יש חלק של האחריות, שלא ידוע מה לעשות אהן.
אם מדובר על האחריות בטחונות, בגורלנו נמל להיות
בהאחריות בהאחריות בטחונות קיצונית ביותר, שאין לה סיכוי להיות החיישנות, אבל קיבלנו
זאת. אנחנו נמצאים שם עם קבוצת חברים, וקיבלנו על עצמנו את החפז, כמו שכל אחד
אחר היה מקבל אותו. זו האחריות בטחונות. אבל הבעיה מבחינת ההחיישנות, עדיין נשארה.
עוד לא ידוע מה יהיה גורל הנקודות מבחינת החיישנות. עוד לא ידוע מה יהיה הגבול
שם. אנחנו מבשלים באפילה. אם נדע או לא נדע - זה יקבע את גורל הנקודות, כל
הנקודות, אפילו נקודות האחריות בטחונות. ההחיישנות באה אחר-כך. יכול להיות שהחלק
מן הנקודות יתפכו להחיישנות - וחלק ייעלמו.

אשר לשטחים אחרים: אקח לדוגמה את התכנית של
יבאל אלון. אני לא רוצה לרונן בה. אני לא מכיר אותה למי מפה של הארץ. אני לא
ידוע דבר. לא שוחחתי עם יבאל אלון, ואינני יכול לקבוע את יחסיו. ראיתי מפה
שהתפרסמה בעתון "הארץ", האם למי זה אני יכול לרונן? אני מכיר את יבאל אלון כאיש
בטחון, ואני מניח שהוא מבין יותר מבחבים של עתון מעריב. צור שולל את התכנית,
אבל הוא מוכן לנצל אותה כדי לתקם האחריות, ואחר-כך - לחשוב הלאה. אינני מקבל
את זה. אם הממשלה החליט שהתכנית של יבאל אלון היא התכנית שעל יסוד שלה רוצים
לבסס את השלום - למי זה נעשה האחריות. מי שבא ואומר שהוא מקבל את התכנית הזאת,
הרי באומן לוגי הוא מוציא מסקנה שניה - שצריך לעשות את התכנית כך שבסוף-ומתן
פוחנו יהיה אתנו לגבי אותה התכנית, כי אין אנחנו מציעים תכנית בעלמא, אלא יש לנו
שם החיישנות. אבל לא יתכן לנהוג כמו שאומר חבר-הכנסת צור, שהוא גם שולל את התכנית
וגם מבקש לנצל אותה, ובמקום תכנית מדינית הוא מציע שאנחנו נחלבל לקראת מסחר, והוא
ידוע לקראת מה. אני אומר שלא יינתן לנו להתחלבל לשם.

אני דורש שהממשלה תחליט בשביל עצמה. אולי אפשר
יהיה טורף טורף להחליט משהו כלי שהוא יודלף. על הממשלה לדעת מהו המינימום
האולטימטיבי במשא-ומתן, ומזה לא נדע.

האם אחת מציע את זה אגב לתהנחלות?

ע. גוברין

כן. המלחמה הפוליטית היא גם מלחמת החיישנות.

י. חזון

אני חמים דעים עם חבר-הכנסת רמאל, שעדיין לא
סיימנו, מבחינת בין-לאומית, את ענין ירושלים. שמחתי לשמוע ממקור מוסמך, שבדי-
המועצה אומרת שירושלים איננה מענינה אותם, אבל אנשים בבית-המועצה מזהירים
ראומרים: אויבוח המר בענין ירושלים יהיה לכם עם אמריקה.

לגבי ירושלים אין בינינו חילוקי דעות. אני חושש
שבמבחן המדיני ירושלים תהיה אחת הבעיות הסבוכות במערכת של השלום. ירושלים צריכה
להיות יהודית. אם מדברים על התנחלות ויש יהודים אשר רוצים להתנחל - צריך לכוון
אותם לירושלים ולשכן אותם מהר בעיר המזרחית כדי שהחלק זה של העיר יהיה למחוז
ישראלי-ערבי ולא שירושלים תחלק למערבית ישראלית, ולמזרחית - ערבית. בינתיים
אנחנו עושים רק מחצית מהמחצית שאנחנו צריכים לעשות.

אשר לחברון: יכול להיות שיוחלט שחברון תיכלל
במדינת ישראל. אם יוחלט כך, צריך למעול כשם שצריך למעול בירושלים, לעשות מעולות
כדי שכבוא החשבון הגדול יהיו הדברים לא רק למי החלטה שלנו, אלא גם למי מציאות.
אבל עדיין לא נחקבלת החלטה ביהם לחברון, ובשאלה זו יש חילוקי דעות - לא בגלל יחס
שונה מבחינת רגש - יש דעות שונות מבחינת בטחונות, ויש הערכות שונות. מכל מקום,
לא יתכן שיהודים יבואו לחברון כדי לחוג בה את חג המסכה, והממשלה תצטרך לסבוא להם
סידור בטחוני באיזור צבאי, ולתחזותם אם תהיה שם רוסציה או לא. היהודים שם אינם
מתחילים. לפי דעתי זו לא מדיניות. זה כשלון. זה מביא אותנו לכן שבמלחמתנו
המדינית אנחנו מסתבכים, כי אחר-כך מוכרחים להודיע בני-יורק דבר-מה אחרים,
שלא התכוונו להתנחלות בחברון, כמו שהודענו בכמה מקרים.

בשבילי ההתנחלות-הצבאית-המדינית-ההתיישבותית,
היא תוצאה של המדעים מדיניות. כל זמן שלא אנא תהיינה המדיניות - אנחנו
צריכים להחייש רק במקומות שאנחנו יודעים שהם מחוץ לסמך, ואז אדרש שבמקומות
אלה נעשה את-הכל שהמציאות תהיה כזו שנוכל לעמוד בה.

י. חזון
אשר לסינינו אנחנו מבצעים שם פעולות שונות, ויש הערכות שונות. אנחנו מבצעים פעולות גבירות בשלם-א-שייך. אני יודע שאנשי בטחון סבורים, שאם אנחנו רוצים לקיים את חופש השיט - אי-אפשר שנגזר משם. אינני יודע אם הממשלה החליטה על כך, ואם עניי זה נשאר רק להחלטה של מפקדים. אני דורש שהחיה כאן החלטה של הממשלה, ואז עיני לא תהיה צרה בהעקלות הגדולות ביותר. אבל האם כבר החלטנו היכן אנחנו נשארים? אילו היינו מחליטים שאנחנו נשארים באל-עריש, אינני חושב שאנחנו צריכים להפוך את גבולות ישראל לגבולות של ישובים ערביים. הגבול שלנו צריך להיות יהודי ולא ערבי. אינני בעד זה שנאמלס את אל-עריש בערבים. אבל עדיין לא החלטנו היכן יהיה הגבול. יכול להיות שיתברר שאנחנו מבצעים כוחות אדם וכסף ולא נעמוד על הגבול הזה. לא נצטעף שום החלטה מה המחשבה בקשר לסיני. לא נצטעף מאיש הטוען שמכיוון שסיני היא ערישתו של העם היהודי, אין לזוז משם. אני סבור שאם יש ערישה אמיתית לעם היהודי, הרי זה סיני, אבל כולם מוותרים עליו.

אל הדבר בשמי.

ה. לנדאו

י. חזון
אני שואל: לשם מה נעשה התנחלות כל זמן שעדיין לא החלטנו היכן יהיה הגבול. הכוונה שלנו אינם מרובים. הבר-הכנסת צור יודע איזה לבטים קשים עולים בכל הנושאים החתישבותיים כדי לשאח במעמסה. אם אנחנו רוצים לעמוד בדברים שאנחנו עושים, לא לחקים שלד של האחרות בלבד, אלא יותר מזה, צריך להחליט היכן להתרכז, וכאן צריכות להיות משימות ברורות. הממשלה צריכה להחליט. לא התאחדו צריכות להכתיב את המדיניות, אלא המדיניות צריכה להכתיב היכן תוקמה האחריות.

ראש הממשלה ל. אשכול
אשר לירושלים: אני מעוניין שלא תהיו ברושם מושעת, ושלא תחלימו על סוס שאיננו, או על סוס שאיננו ראוי להצלפות. אני מדבר על ירושלים בלבד, ומתכוון לאלה שיוצאים מה פירוש הדבר לעשות דבר רציני. ברור, אם רוצים בהסדר ומהר - אפשר לחקים אחרים - ולצריפים כבר הגענו. עד כה החלו, בביכול, בבניית 700 דירות בנות שלושה וארבעה חדרים, שבנייתן תמתיים או עד סוף השנה או אחרי שנה. תחלו בבניית בני ילדים, ביה-כנסת, חנויות, ומועדון נדע. יש לנו בסך הכל 3,000 דונם שהפקענו, ושם יש חלק של תאונברסיטה. עד סוף חודש אוגוסט השנה יחלו בבניית 400 יחידות נוספות ל-700 שהזכרתי אותן. בעוד שלושה חודשים יושלם מסה המשטרה, דהיינו, התאמת המבנה המיועד לשכן את סטה המשטרה, ושאליו יועבר המטה הארצי. המבנה הנוכחי יאכלס 30%, שליש מהמטה. הושלמו עוד חכניות להעברת כל המטה. בשלב ראשון תועברנה כ-250 משפחות לירושלים.

הושלם תכנון שטח המיועד למשרדי ממשלה. אמרנו שחלק מן הבניינים שצריכים להיבנות בעתיד בקריה - ייבנו במזרחת של העיר. מדובר על בניית של כ-30,000 מ"ר, שתתחיל בסוף השנה. הייתי שם אילו יכול הייתי לומר שבונים כבר, אבל יש צורך בתכנון זהיר, בהתחשב במצופה של ירושלים, ויש צורך בפרוצדורה מסוימת של ועדות עירוניות, וכל זה נמשך זמן. אם נחפזים וכוונים מהר, ואולי בונים רק, יש מי שיטמל בנו אחר-כך העהונות, הציבור, ותוועדת הזאת. וכל זה לסרות שבבד רבתי עם משרד השיכון, ודרשתי מהם לבנות מהר ככל האפשר.

תוחל בבנייתן של 20 דירות בצריפים, שיאוכלסו בהם כ-120 סטודנטים. צריפים אלה בנייתן תושלם עוד כחודש וחצי. אציין כאן כי זה שבועיים אומרים לי שהצריפים יוקמו חוץ חודש וחצי.

אמר לי שבירושלים לא רצוי לבנות לגובה של 15 קומות. אמרתי שאני מוכן לקבל על עצמי את החטא הזה, מפני שלדעתי לא נוכל ויהיה רק אם נאלץ להפיק ארמון נוספות. נבנה גם בתים גבוהים וגם קוטג'ים.

נסללו הכבישים הגבעה המבחר, והונחו קווי מים

וביוב.

ב-42 משפחות שכרו דירות במזרחת ירושלים, בעזרה הממשלה. הדירות נשכרו מערבים שלא סימו את בניית הבניינים. 42 משפחות אלה גרוה באותן דירות. אמרתי שצריך להיכנס לבתים האלה, וצריך להכניס לתוכן משפחות רבות ככל האפשר.

האם אלה בניינים בודדים או מרוכזים?

ז. צור

אלה בניינים מפוזרים.

ראש הממשלה ל. אשכול

80 סטודנטים גרים כיום במלונות במזרחת ירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול

הוחל בשיפוץ מבנה דטנאו והאמפיתיאטרון. שימוצ
ישולם עד סוף חודש ינואר 1969. הוחל בשיפוץ
שאר מבני האוניברסיטה, אשר יושמו לקראת ספטמבר 1969. מדובר על הפקולטה למשפטים,
המחלקות לעבודה, בניה, רפואה, בניה ארכיטקטורה והפקולטה למדעי הטבע - שנה א' -
מסעדה, ושיפוץ לסטודנטים. הושלם הכנתם של שני חוסטלים לב-240 סטודנטים, אשר
יאכלסו בעיקר סטודנטים מחוץ-לארץ.

האריכי הסיום לפרויקטים אלה, לרבות ריהוט
וציודם, הם כדלהלן: שיפוץ הבנינים לשנה א' במדעי הטבע יסתיים בחודש אוקטובר
בשנה הבאה. שיפוץ המסעדה וציודה, שיפוץ הבנינים לפקולטה למשפטים ושיפוץ הבנינים
לארכיטקטורה, גם זה יסתיים באוקטובר של השנה הבאה. הבנייה החדשה לשנה א' למדעי
הטבע, לפקולטה למשפטים, וכן בניה לשיכון סטודנטים בודדים יסתיים בראשית שנה 1970.
אולי באן המקום לציין שבידורשלים מועסקים כיום כ-1,500 פועלים ערביים בבניה.
עלינו לחשוב גם על זה. הבנייה היא רק מאבן, והערבים מומחים לסיירות. ניסיתי לחפש
דרכים שונות, אולי שיש לנסות, אלא שזה לא הולך.

אשר לרובע היהודי: המעלול בשטח הרובע היהודי
מתחלקות לכמה מישורים: הכנון, עבודות פינוי הריסות ועפר; שיפוץ מבנים ובתי-כנסת;
הכנון שירותים. צוות המכוננים, במסגרת היחידה לאכלוס ירושלים, משלים בימים אלה
את תוכנית הרעיונית לכינון של הרובע היהודי. תכנית זו מכילה את יעודי השטחים
השונים ברובע היהודי לסגורים, למסדות ולשימוש ציבורי, וכן הצעות לשיקום בתי-
הכנסת ברובע היהודי. תכנית זו חוגג בימים אלה לאישור חוקתה המחוזית לבניה ערים,
שכידוע, בלי אישורה אי-אפשר לבנות. צוות אדריכלים שני עוסק כיום בהכנון מפורט של
רחבה בתי-מסחה ומבנים חדשים שיוקמו באזור זה, סביב הרחבה.

עד היום, לאחר כעשרה חודשי עבודה בשטח, בצענו
ניקוי וחשיפת כל הרחובות הסמוכים ברובע - ואני רואה אותם כמעט בימים הראשונים
לאחר השחרור - כן תחלנו בבנייה קירות תומכים סביב רחובות אלו, על-מנת ליצור צורה
אסתטית זמנית לרחובות הרובע. נוקו מספר בתי-כנסת ומבנים ברובע, כולל בתי-הכנסת
הספרדיים, ביה-כנסת של הקראים, וכן את ביה-הכנסת ניסן בק. פונתה רחבת שער ציון
מאלפי מטרים מעוקבים של מסולת, ועל-ידי כך נחשפה וחוקנה וחומה בקטע זה, שעד היום
לא היה ניתן לראותה עקב ערימות המסולת. נהגלחה פנסיות צלבניות ברובע, ואנו עוסקים
בשיפוצה. כן נוקו מבנים רבים ברובע, אשר אנו משמשים אותם אגף למען איכלוסם על-ידי
קבוצות נוער.

עבודות אלה נסחכמו בפינוי הריסות וחפירות -
35,600 מטרים מעוקבים; ניקוי שבילים ורחובות - 1,700 מטרים מעוקבים; בניה
קירות תומכים - 1,700 מטרים מעוקבים. עזרנו בהפירות הארכיטקטוריות של מורמסור
מזר בעבודות פינוי עבר - 700 קוב, ובניה צריך לעבודה, וכן בעבודות פיקוח יום-
יומיות בהתאם לצורך.

אנו עוסקים כבר בפריצה מעבר לכוחל, אשר יחבר
את הרובע היהודי עם רחבת הכוחל. העבודה המתבצעת כיום היא הוצאת כמויות עצומות
של עפר.

אנחנו עוסקים בבינוי ושיפוץ חיצוני של מבנים.
כבר מטפלים בבנינים אלה: בתי מסחה, אגף מערבי - העבודה מתבצעת; בתי-מסחה,
אגף מזרחי - שיקום הקירות החיצוניים של המבנים; ביה-דוטשילד - שיקום המבנה כולו;
בניה ככר בתי-מסחה. העבודה המתבצעת כיום היא עירום עפר, על-מנת לעצב את צורת
הכיכר. אנחנו עוסקים בשיפוץ ושיקום בתי-הכנסת הספרדיים - איסטנבולי, בן-זכאי,
ואליהו הנביא. עוסקים בשיפוץ המתיבתא הספרדית על מנת להכינה לקראת עליסתם של
כ-200 תלמידים בה; בשיקום ושיפוץ ביה-כנסת של הקראים; בשיקום ושיפוץ ביה-כנסת
הב"ד; שיקום ותקמה מחדש של ישיבת מורה-יוסף; הקמת מבנה קבע - המבנה קיים - של
ישיבת בני-עקיבא. אנחנו עוסקים, כמובן, בשיפוץ פנימי זמני של מבנים קיימים, על-
מנת לאפשר את הכנסתם של קבוצות נוער לרובע היהודי. שיפוצנו עד היום כ-40 חדר.
הכניחנו לשפץ בחודשים הקרובים עוד כ-60 חדרים. השיפוץ הזמני כולל החקנת שירותים
וחשמל, תיקון רצפות וטיח. סידור והתאמת המבנה למגורים ברמה נאותה.

אנחנו מאכלסים כיום את הרובע על-ידי קבוצות נוער.
עד היום נכנסו ישיבת בני-עקיבא כ-30 בני נוער; המתיבתא, עדת הספרדיים - 30
תלמידים; נח"ל העשיתי - חיילים בשירות ללא תשלום העובדים במדעים הממשלתי
בידורשלים - 25 איש. אנו מחכוונים לאכלס בחודש ספטמבר קבוצת סטודנטים של ביה"ר,
המונה כ-40 איש, והבניה עבדורם יושלם להאריך זה. כפי שצויין, עומדים לרשותנו עוד
כ-60 חדרים, בהם נאכלס עוד כ-100 - 150 נפש בעתיד הקרוב. בנוסף לנ"ל אנחנו
מתכננים בתי מסחה מגורים לספד משטחה אשר יכנסו בעתיד לרובע.

דף מס' 17 מחור 17 דפים
עו"ת מס' 6 מחור 6 עו"תים

ס ו ד י

הערה ח"ב
25.6.68

ראש הממשלה ל. אשכול:
המסורות בירושלים השוב יותר מהחנחלות בחברות עכסיר. עלינו למעול קודם כל בירושלים,
המונה כיום 70 אלף ערבים.

האם מצד המפקד חל גידול ב-5,000 נפש?

י. רפאל:

ראש הממשלה ל. אשכול:
דובר אז על 68 אלף. יש לזכור את הריבוי אצל
הערבים, אם כי מה שיש עדיין ערבים, אבל
הם מעטים. מכל מקום, עלינו לדאוג לאכלוסה של ירושלים. אצט"ל, שעולים מארצות
השטח אינם מסתפקים בדירה בגודל של 90 מ"ר.

הישיבת נועלה בשעה 13.00.